

APŽVALGA

LIETUVIŲ INFORMACINIS KULTŪRINIS LEIDINYS

Nr. 1

1945 m. lapkričio 10 d.

NÜRTINGEN

P R A D E D A N T

Sąjungininkų karinės vadovybės patvarkymu visi Vokietijoje besirandantieji svetimšaliai/prievarta išvežtieji, pabėgėliai ir kt./ grupuojami į savo tautinius vienetus. Württemberge, amerikiečių zonoje, gyvenantieji lietuviai pradėta burti Nürtingene ir jo apylinkės miesteliuose.

Kaip tenka girdėti, lietuvių šiose vietovėse susidaro žymiai daugiau kaip tūkstantis. Tokiam skaičiui mūsų tautiečių susibūrus į vieną vietą, ir kultūrinis veikimas, reikia tikėtis, nestovės vietoje, bet sparčiai šuoliais vėrsis pirmyn, plačiai apimdamas visas kultūrinio gyvenimo sritis.

Švietimas, savaime aišku, eina pirmoje vietoje, ir šioje srityje laukiama ne tik pradžios mokyklų, vaikų darželių, suaugusiems kursų, bet ir lietuviškosios gimnazijos. Mėniniai vienetai taip pat neatskiriamai mums reikalingi, nes lietuvis, kur jis bebūtų, pasiges savo skambiųjų liaudies dainų, savo tautinių šokių, liaudies instrumentų muzikos.

Mes gi išeiname su kukliu, rotatoriumi spausdintu, laikraščiu. Mūsų tikslas - nors ir neplačiai, bet reguliariai ir teisingai informuoti savo tautiečius svarbesniais politiniais ir lietuvių gyvenimą liečiančiais klausimais. Turime jau keletą lietuviškų, spaustuvėse spausdinamų, laikraščių, tačiau jie dėl suprantamų sunkumų arba mus visiškai nepasiekia arba pasiekia tada, kai jų patiektos žinios nustoja savo aktualumo. O šiuo metu greita ir tiksli informacija mums yra itin svarbi. Mes esame tos nuomonės, kad spausdinto žodžio niekuomet nebus per daug, tad būdami naujojo lietuvių susibūrimo centre stengsimės savo tautiečiams reguliariai patiekti informacijas ir kitą medžiagą.

Nenorėdami betgi apsiriboti vien informacija, žadame "Apžvalgos" puslapiuose duoti ir grožinės literatūros, kurios šiandien mes taip pasigendame. Taip pat retkarčiais bus patiekiami ir įdomesnių vertimų iš pasaulinės spaudos.

Kiekvienam be galo yra įdomu, kas dedasi šiuo metu mūsų Tėvynėje, tad redakcija pagal išgales ir šioje srityje pasistengs patiekti žinių apie gyvenimą Lietuvoje, pasinaudodama ar tai radijo ar tai Amerikos lietuvių bei užsienių spaudos pranešimais.

Tokiomis mintimis ir pasiryžimais išeiname savųjų tautiečių informacijos tarnybon.

REDAKCIJA

Benediktas Rutkūnas

T A M S U S R E G Ė J I M A S

Regėjau ilgą vario tiltą,
nulieta vakaro žarų;
juo ženė rūškani šešėliai
į tolį šmėkšninčiu būriu.

Šiurpiai siūbavo vario tiltas,
pakibęs tykančioj naktį - -
O vilkstinės minių - be galo,
ir upės kranto nesiatyt - -

Šaukiau skausme: "Sustokit, minios.
Kur skubat ilgesio veidais?"
Bedugnėn nugarmėjo tiltas,
gelmė tik žiojosi juodai.

Ar čia kerėjo žemės sapnas,
ar brolių takas ateities? -
Žingsnius į nežinią apgobia
sparnai grūmojančios nakties - -

K E L I O Ž I B U R Ė L I U I

Kas vakarą, kas naktį vėlią,
kai danginuos pro lauko kryžkele -
tave, gyvasis žiburėli,
neregima ranka man iškelia.

Nuskaidrini tu kelią juodą
duosniuojų spindulių srovenimu;
save lig dugno atiduodi,
o nieko neprašai ir neimi.

Kelionė į miglotą tolį
degi, per klaidžią naktį vesdamas.
Tylusis pakeleivio broli,
spindėki, niekad neužgesdamas.

Kas vakarą, kas naktį vėlią,
kai danginuos pro lauko kryžkele, -
tave, gyvasis žiburėli,
neregima ranka man iškelia.

Alb. Valentinas

VIENERI METAI BE DR. J. ŠLIŪPO

Lapkričio 6 d. sukako vieneri metai, kai atsiskyrė nuo mūsų iš šio žemiškojo pasaulio nenuilstantis lietuvių tautos darbuotojas, anos tolimos "Auszros" gadynės veteranas, didis laisvės kovotojas Dr. Jonas Šliūpas. Tai paliko mūsų tautos dvasią, daug oi daug audrų visokių pragyvenęs...

Nepamirštamą atminties velionio gyvenimą pradėjo šviesoje ir visų akivaizdoje, tad ir jo biografijos bruožai Lietuvos žmonėms jau yra žinomi. Mes todėl tik trumpai peržvelgsime šio didelio vyro gyvenimą ir jo didžius darbus.

Dr. Jonas Šliūpas gimė 1891 m. kovo 3 d. Taigi, laikais didžiai tamsiais ir vargingais mūsų tautai. Lietuvoje tada viešpatavo dar Rusijos carų baudžiava. Mūsų seneliai dar buvo plakami rykštėmis lenkiškųjų ponų dvaruose. . Jau mažystės dienose jis pažino vargą, skriaudas ir neteisybes. Todėl jis su teisybės vėliava anksti išėjo į gyvenimą ryžtingon kovon už žmogaus laisvę ir visos tautos laisvę.

Dar būdamas jaunas jis pamėgo mokslą. 1909 m. baigė Mintaujos gimnaziją, 1911 - 1912 m. lankė Maskvos ir Petrapilio universitetus. Studentaudamas Rusijos sostapilyje jis pradėjo kovą dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomumo. Didžiausias lietuvių laisvo ir nepriklausomo gyvenimo savame krašte priešas anuomet buvo imperialistinis carų režimas, todėl jaunas Šliūpas jam ir paskelbė ryžtingą kovą. Su kitais ano meto susipratusiais jis aktingai veikė prieš Rusijos carų despotiją ir vienvaldybę. Bet neilgai jam teko vesti šitą kovą, siekiant savųjų tautinių tikslų. Jaro Vandersui sugebė šitą veiklą, kuri jų valdovams buvo pragaištinga, ir Šliūpui grėsė pavojai greit atsidurti Sibiro katorgoje. Tad jis slapta turėjo apieisti ciesausias žemes, o kartu ir savo mylimą gintinę. Jaunas Šliūpas atsidūrė Šveicarijoje. Čia, susipratusių šviesuolių paremiamas, jis manė tęsti savo mokslus, bet to įgyvendinti nepasisekė, nes jį pašaukė didesni dalykai - bendri lietuvių tautos reikalai: jis buvo pakviestas į Prūsus redaguoti "Auszrą". Aukštųjų mokslų tęsimas paliko ateičiai, nes J. Šliūpas savo gyvenimą pašventė pirm lietuvių tautos labui, o tik paskui pats sau.

Dr. J. Šliūpo darbas "Auszroje" turėjo ypatingos reikšmės. "Auszros" pirmieji darbuotojai buvo romantikai ir svajotojai, gyvenę tik gražia ir labai didinga mūsų tautos praeitimi. Gi Dr. Šliūpas buvo grynai realistas, ateities kovotojas, žūtbūtingai pasiryžęs stoti į kovą su Lietuvos laisvės smaugėjais. Jis turėjo aštrų protą ir gilią kūrybinę mintį, ir plunksna jo rankose niekada niekada nepailso... Ir "Auszros" spinduliai anoje gadynėje gaivino nepakeliamą vargo našta, prislėgtą ir tamsybių apgaubtą vargą Lietuvą...

Vėliau jis slapta grįžo Lietuvon ir su kitais šviesuoliais, kaip P. Kriaučiūnu, J. Jasulaičiu, V. Staniškiu, *ičkausku, Marijampolėje paruošė rusų valdžiai platų memorandumą, kad ji atšauktų lietuvių spaudos draudimą. Nors žandarų ir šnipų armijos ieškomas, Šliūpas pats asmeniškai sugeba šitą memorandumą įteikti rusų valdžiai... Už šitą "šunybe" vėl jam grėsia Sibiro katorga. Pagaliau nieko jam daugiau neliaka, kaip palikti visai Europos kontinentą. Ir Dr. J. Šliūpas išeina žiuoja į Ameriką.

Čia vėl naujų darbų marių marios. Randa jis čia susikūrusią jau skaitlingą lietuvių koloniją. Žmoneliai atbėgę nuo "maskoliaus vaisko", kitį laimės šalyje svajoję tapti "bosais" ir spindinčio aukselio susikrauti. Vadinosi jie tūlais "tuteišais" ir nežinojo, kad yra katalikai. Maždaug, daugiau nieko ir nežinojo tada... Ėmėsi darbo. Visose srityse jam teko būti pradininku ir organizatoriumi, visa jis ėmėsi ant savo pečių ir čia taip pat išplėtė savo visuomeninę veiklą, jog nė vienas svarbesnis įvykis ar darbas neapsiėjo be jo. Pirmiausia jis ėmėsi lietuvių tautinio išamoningumo. Nors niekada nebūdamas tampriuose ryšiuose su bažnyčia, jis palieka visokių nuomonių skirtumus ir, vieningai dirbdamas su kun. Varnagriu ir kun. Burba, ima organizuoti lietuviškas parapijas ir lietuviškas bažnyčias, nes iki tol lietuviai savo tikybines apeigas atlikdavo lenkiškose bažnyčiose. Šliūpas dirba energingai, ir jo darbai duoda puikių vaisių.

Norėdamas būti savo tautiečiams tikrai naudingą, J. Šliūpas sunkiausiomis aplinkybėmis baigė Amerikoje medicinos mokslus - Bostono ir New Yorko universitetuose - 1891 met. įgydamas medicinos daktaro laipsnį. Medicinos praktika teikė Dr. J. Šliūpai pragyvenimo lėšas, o visas kitas laikas buvo skiriamas visuomeniniam darbui ir spaudai. Jis leido "Lietuvišką Balsą", "Naują Gadyne" ir "Laisvąją Mintį". Laikraščiu spausdinimui lietuvininkų gerovei jis išleisdavo visus centus. Sako, pats leido, pats rinko, pats platino, plušdamas dieną naktį kaip vargo pelė...

Daug gražių savo gyvenimo metų praleido jis besidarbuodamas tarp Amerikos lietuvių. Ir darbo vaisiai buvo dideli. Ir ateinančios kartos stebėsis šio vyro energija, pasišventimu ir audringu darbu savo tautos labui.

Kai Lietuvai išaušo svajotasis laisvės rytas, Dr. Šliūpas skuba iš Amerikos tėvynės. Likimas leido jam sulaukti savo nenuilstamo darbo vaisių. Tas medelis, prie kurio jis visą savo amželį triūsė, laistė jį, pražydo gražiausiu žiedu...

Grįžęs Lietuvon ne išsisi, nesidžiaugia rankas sudėjęs, bet vėl aktyviai dalyvauja tautos gyvenime. Duoda visiems patarimų, visus pamoko savo patyrimais ir nesibijo pasakyti kartaus žodžio šiokiui ar kitokiui valdžiai.

Nuo 1924 iki 1933 m. Dr. J. Šliūpas yra Vytauto Didžiojo Universiteto privatdocentu ir skaito medicinos istorijos

kursą. Už nuveiktus mokslinius darbus V.D.Universitetas jam suteikė medicinos ir teisių garbės daktaro titulą.

Dr.J.Šliūpas pirmas iškelia lietuvių ir latvių tautų vienybės reikalą, kurį jis visą amžių nešiojosi širdy. 1919 m. jis pats pasisiūlo būti Lietuvos pasiuntiniu Latvijoje, siekdamas tą savo sumanymą realizuoti gyvenime. Tačiau tai, tur būt, vienintelė Dr.Šliūpo idėja, kurios jam nepasisekė įgyvendinti. Tačiau iki pat paskutinės savo gyvenimo valandos jis tos idėjos neišsižadėjo ir puoselėjo ją. Tačiau, kad senelis ir antrą dar ilgą amžių būtų gyvenęs – gal būt, savo svajonės įgyvendinimo vistiek nebūtų sulaukęs...

Palaidojęs visus savo kartos draugus ir bičiulius ir vienas vienišas atklydęs į mūsų kraštą, Dr.Šliūpas ketino savo gyvenimo dienas baigti gintariname Lietuvos pajūryje – Palangoje, Birutės kalno papėdėje. Bet kaip tamsus debesys užgriuvo vėl raudonojo priešo okupacija. Visą amžių pašventes kovai dėl Lietuvos išlaisvinimo iš rusų imperializmo letenos, senelis aušrininkas nebepanoro savo akimis matyti trečiosios rusų okupacijos baisumą ir todėl drauge su šimtais tūkstančių kitų lietuvių patraukė per kalavijininkų žemę į vakarus, nors arčiau į ten, kur dar pasaulyje už jūrų gyveno laisvi ir demokratiški žmonės.

Dr.Šliūpas apsigyveno Bregenze, prie gražaus Bodeno ežero. Bet ir ten senelio jaunatviška dvasia nerimo: jis jautėsi dar nebaigęs tarnybos lietuvių tautai. Jis vyksta į sunkią kelionę Berlyną, kur eterio bangomis žada tarti savo tiesų žodį į už jūrų marių esančius Amerikos lietuvius. Bet nebespėjo...

Vos Berlyno viešbuty pernakvojęs, pirmadienio rytą, 1944 m. lapkričio 6 d., jis staiga tarė savo artimiesiems:

– Man bloga. Aš jau mirsiu...

Jis ramiai atsigulė į savo kuklią lovą.

Kai atvyko gydytojas – konstatavo mirtį. Jo širdis daugiau nebeplakė...

Šitokios buvo paskutinės Dr.J.Šliūpo gyvenimo valandos. Jis mirė savo tautos tarnyboje, nebaigęs numatytų darbų, nes didi kovotojai visada miršta nebaigę savo žygių. Jis mirė kaip karo tremtinys svetimos žemės didmiesčio kukliam kambarėly. Jo žemė, dėl kurios jis visą amžių kovojo, liko toli, toli...

Sukako metai, kai lapkričio 11 d. ūkanotą popietę jo kūnas buvo sudegintas Berlyne, ilmersdorfo krematoriume, dalyvaujant gausiam lietuvių karo tremtinių būriui. Jo pelenai buvo supilti atskiron urnon ir laukė pervežami į nepriklausomą Lietuvą.

Gal jo pelenus šiandien vėjai išpūtė į keturias pasaulio šalis... Bet jo darbai ir žygiai liko gyventi tarp mūsų ir gyvens per visas dienas. Jie švies kaip žvaigždės ateinančioms kartoms ir bylos, kaip reikia besalvginiai aukotis ir dirbti savo tautos gerovei.

Jonas Kukaitis

R Ū P I N T O J L I A I

Daugel, daugel metų atgal mano tėviškėje gyveno savi dievai ir savi valdovai. Žmonės garbino savus dievus, mylėjo savo kraštą ir jo valdovus ir buvo laimingi.

Bet laikui bėgant iš svetimų, iš pietų ir rytų įsiveržė į kraštą svetimi dievai. Jie išvarė mano tėviškes dievus, išgriovė jų šventyklas, o jų vietoje savas pastatė.

Ilgainiui žmonės pamiršo savus dievus ir valdovus ir pradėjo garbinti atėjūnus. Jiems statė pilis ir šventyklas, nešė didelės duokles ir juos garbino svetimais, nesava kalba...

Bet su naujais dievais ir naujais valdovais ir vargas atkeliavo į mano tėviškę; nes jie mėgo save ir savo pilis ir šventoves puošti auksu ir kitomis brangenybėmis, kurias turėjo sunešti žmonės.

Pikti buvo svetimi dievai, o dar piktesni naujieji valdovai... Jie nemylėjo mano tėviškes žmonių, nei jų papročių.

Tik vargas, vienišas vargas, blankiai šypsodamasis savo bedante burna, vaikščiojo po tėviškes lūšnas ir kūrė naujas bedalių dainas... Jos buvo liūdnos ir gaudžios... Tyliai liūliavo tėviškes miškus ir javus, skundėsi nauja negerove...

Bet nevysi mano tėviškes žmonės savus dievus pamiršo.

Giliai, giliai nepereinamuose miškų tankumynuose, po šimtamečių ažuolų susipynusiomis šakomis, gyveno vienišas, žilas kaip opelis senukas, kuris savus dievus dirbo ir jiems aukas atnašavo.

Jo dievai buvo paprastučiai, mediniai, nepapuošti nei auksu, nei kitomis brangenybėmis. Bet jie turėjo tokio patraukimo galią, kad kas tikrai juos išvysdavo, juos pamildavo ir juos garbinti imdavo.

Sužinojo krašto valdovas apie keistą dievdirbį ir įsakė savo tarnams jį pas save atvesti. Kuomet tarnai šį atvedė, prabilo į jį valdovas: "Klausyk, seni, girdėjau apie tavo stebuklinguosius dievus, kuriuos kas pamato, tas ir garbinti ima. Bet tavo dievai yra priešai mano dievui. Ir pagal krašto įstatymus už svetimų dievų garbinimą turėtum mirti. Bet aš tau mirties bausmę dovanosiu, jeigu mano naujajai šventovei padirbsi mūsų dievą..."

Nusilenkė žilagalvis naujajam valdovui, pagalvojo ir nusišypsojęs jam šitaip atsakė: "Valdove, nežinau rašytų jūsų įstatymų... Užaugau ošiančiose giriose, nuo pat mažens mokiausi mylėti tyliai šlamančius medžius, giriose bevaikščiojančius žvėris, tylų upokėnių čiurlenimą, naktimis spindinčias padangėse žvaizdes ir mėnulį ir kaitriai šviečiančią saulę, kuri visiems gyvybę teikia. Savo krašto įstatymus žinau, jie yra trumpi ir aiškūs ir kiekvienas mano šalies gyventojas be rašto juos žino: "Niekam nedaryk to, kas pačiam bloga, mylėk

visa, ką dievai yra sukūrę... Būk malonus ne tik saviesiems, bet ir priešui; niekam skriaudos nedaryk, bet kas tau padaro - bausk dvigubai..."

Klausė valdovas senio žodžių, kiekvieną ant savo pro o svarstyklių vis svėrė. O šis atsidusęs toliau kalbėjo: "Bet jeigu kuo nors esu prieš jūsų įstatymus nusikaltęs, skirkit man nusipelnytą bausmę... Esu jau senas, niekas mano metų skaičiaus nebeatmena, ir mirties nebijau... Viena kartą vistiek į dausas keliauti prireiks..."

"Bet kas dėl jūsų pasiūlymo, valdove, duokit man trijų saulės patekėjimų ir nusileidimų laiko apsigalvoti... tik tuomet aš jums atsakyti galėsiu..."

Wutilo senis, tik blanki šypsena sustingo ant raukšlėto jo veido.

"Gera, - tarė valdovas, - su tavo sąlygomis sutinku... Bet žinok, jei po to su mano sąlygomis nesutiksi, įstatymų nolažysiu ir savo sprendimo nepakeisiu..."

Ir davė ženklą senį išvesti.

Tris dienas ir tris naktys rūsyje uždarytas dievdirbis galvojo. Ir kai sargai jį vėl atvedė pas valdovą į menę, prabilo: "Su jūsų pasiūlymu sutinku, valdove. Padirbsiu ne vieną, bet tris jūsų dievus... didelius dievus... Tikiuosi, kad mano darbu būsite patenkinti ir mano seną, beverte galvą man dovanosite..."

Nusišypsojo valdovas. Girdėjo, kad senis stebuklingai dievus dirba. Tikėjo, kad mano tėviškos žmonės pamils juos ir io naująją šventovę.

Ir davė seniui trisdešimt saulės patekėjimų ir nusileidimų laiko...

Naujus dievus dievdirbis dirbo.

Iš geriausių ažuolų kamienų dieną ir naktį drožė... Didelius, medinius dievus. Ir blanki šypsena jam nuo veido nenuslinko.

Ir po trisdešimt saulės nusileidimų ir patekėjimų darbas buvo užbaigtas. Trys žmogaus dydžio ažuoliniai dievai, pilni skausmo ir žemiško liūdesio po mediniais kryžiais rymojo... Iš šonų vienskersiniai, viduj dviskersiniai kryžiais stovėjo.

Ant galvų jie turėjo tikrų erškėčių vainikus, dievdirbio rankų krauju apšlakstytus. Jie buvo nepanašūs nė į vieną naująją dievą... Ir buvo nepapuošti nei auksu, nei kitomis brangenybėmis. Bet buvo paprasti ir patrauklūs, žmonių širdžiai artimi. Viso krašto, visos pavergtos tėviškos liūdesys ir skausmas jų veiduose buvo sukaupintas...

Patiko jie ir krašto valdovui. Niekur tokių nebuvo dar matęs, nors jie neturėjo jokių brangenybių. Bet juose glūdėjo paslaptinga jėga, kurios valdovas atspėt nemokėjo.

Ir įsakė dievdirbį brangiai apdovanoti ir į laisvę išleisti.

Bet tarė dievdirbis galingajam krašto valdovui: "Ne už auksą aš juos dirbau, valdove... nes jie neperkami ir neparduodami... Juos savo kančia ir krauju, viso gyvenimo sielvartu savo tautai sukūriau... Jie pribrendo manyje per daugelį, daugelį metų... Dabar tik aš juos savo krašto žmonėms dovanojau".

"Aš jau senas, ir auksas man nereikalingas. Jūsų tarnai teišdalina vargšams..."

Mustebo ir užsirūstino valdovas. Bet savo duoto žodžio pa-keisti negalėjo. Ir liepė senį paleisti.

O gandas kaip žaibas per kraštą plačiai nuėjo: "Savi dievai atgal į tėviškę grįžo... Jie skausminga kančia po kryžiais pyms..."

Monės būriais ėmė plaukti iš viso krašto: nuo jūros ir nuo Gudijos klampių raistų, nuo Kuršo žemės ir nuo Baltvydžių neperžengiamų girių... Visi vyko savų, grįžusių ir kenčiančių dievų pažiūrėti ir jiems pasimelsti.

Juos gi pamatę, bučiavo jų medines kojas ir rankas ir jiems meldėsi sava, jau nesvetima kalba... Saviems dievams sava ir kalba meldėsi... Jie buvo artimi ir prieinami, nes neblizgėjo brangenybėmis. Buvo prastučiai ir skausmingi, kaip ir skaudė visos tėviškos lemtis...

Dabar tik suprato valdovas, kodėl mediniai dievdirbio dievai toki prasti, bet patrauklūs, kokia galia juose sukaupę glėdį...

Pabūgo, kad visas kraštas savų dievų nepasiilgtų ir prieš jį patį nesukiltų. Tad liepė savo tarnams medinius dievus ant laužo sudeginti, o seną dievdirbį ant ažuolo šakos pakabinti.

Dievus sunaikino ir dievdirbį pakorė, kaip valdovas įsakęs buvo. Bet iš žmonių atminties jų išrauti neįstengė. Savi dievai sugrįžo atgal į savo kraštą...

Plačioj tėviškėj atsirado nauji dievdirbiai, kurie savus, medinius dievus ėmė drožti...

Visam krašte, kiekvienoj kryžkelėj, kiekvienam sodybos medžių pavėsy parimo mediniai dievai. Mediniuose jų veiduose kaupėsi viso krašto skausmas ir sielvartas, visos tėviškos bedalis rūpestis...

Simtmečius jie žiūrėjo savo medinėmis akimis į mano tėviškos žmonių vargą, į jų juodą prakaitą ir sielvarto išspaustas ašaras. Simtmečius, ir saulės kaitras kėsdami, ir rudenių vėjų pustomi, ir šaltų lietaus lašų skalaujami, pavasarį ir rudenį, vasarą ar žiemą, kartu su mano tėviškos vargo prislėgtais žmonėmis jie bendrą dalį pergyveno...

Ir dėl to juos mano tėviškėje rūpintojėliais vadina...

Jie ir dabar mano tėviškėje parime kančia naujos negerovės lemtį... Už viso krašto, už likusiųjų ir išblaškytų po Sibiro ledynus, tolimojo Altajaus kalnus ar Kazakstano dykumas, ir už išbarstytų po visą pasaulį lietuvių kančias medinėmis ašaromis verkia...

KULTŪRINIS GYVENIMAS

ČIURLIONIES
ANSAMBLIS Į
SVEICARIJĄ

A. Mikulskio vadovaujamas "Čiurlionies" tautinio meno ansamblis, kviečiamas Lietuvos įgalioto ministro ir nuolatinio delegato prie Tautų Tarybos Dr. E. Turėusko, lapkričio mėn. išvyksta koncertuoti į Šveicariją.

LIETUVIŠKA
KNYGŲ
LEIDYKLA

Tübingene, prancūzų zonoje, įsteigta pirmoji lietuviška knygų leidykla "Alka". Leidyklos savininku yra buv. Vilniaus Filharmonijos dir. Lenkaitis. Pirmuoju leidiniu "Alka" išleidžia Marijos Alseikaitės - Gimbutienės mokslo veikalą apie priešistorinę Lietuvos kultūrą - "Laidosėna Lietuvoje priešistoriniais laikais". Knyga spausdinama vokiečių kalba, kad būtų prieinama įvairių tautų mokslininkams, be to, pridedama santrauka lietuvių kalba.

NOVELIŲ
KNYGA

Rašytojas Balys Gražulis parašė novelių knygą iš lietuvių gyvenimo Vokietijoje. Knygą leidžia "Alkos" leidykla Tübingene.

VERČILMAS
ANGLŲ
VEIDULAS

Rašytojas ir žurnalistas Pulgis Andriušis, kuris šiuo metu gyvena Tübingene, verčia iš anglų kalbos Ch. Dickenso veikalą "Pikviko užrašai" ir rašo atsiminimus iš bėgimo dienų bei gyvenimo Vokietijoje. Atsiminimai gausūs nuotaikingo "pulgiško" jumo.

B. RUTKŲ
POEZIJOS
RINKINYS

Poetas Benediktas Rutkūnas, gyvenęs Tübingene, baigė rašyti ir paruošė spaudai poezijos rinkinį, pavadintą "Pulsas plaka". Numatoma, kad knyga iš spaudos išeis dar prieš šių metų pabaigą.

RAŠYTOJŲ
METRAŠTIS

Tübingene gyvenančių rašytojų iniciatyva ruošiamas spaudai lietuvių rašytojų kūrybos almanachas - metraštis, vardu "Metai". Metraštyje bus beletristikos, poezijos, literatūros kritikos. "Metai" numatoma iliustruoti. Redaguoja Pulgis Andriušis, Stasys Santvaras, Balys Gražulis ir H. Nyka - Miliūnas.

"BE TĖVYNĖS
BRANGIOS"

Poetas Jonas Kuosa Aleksandriškis anksčiau paruošė eilėraščių rinkinį spaudai, pavadintą "Be tėvynės brangios", papildė naujais eilėraščiais. Turi parašęs ir poemų. Poetas šiuo metu gyvena Paryžiuje, bet greitai laiku išvyksta į Ameriką, kur profesoriaus mairijonų kolegijoje Marianopolyje ir dirbs tanykštėje spaudoje.

" P L U T O "

Žurnalas "Ausblick" savo šių metų rugpjūčio mėnesio nr. talpina idomų F.O.Clark straipsnį apie anglų invazinės kariuomenės Europoje aprūpinimą degamomis medžiagomis nuo pat pirmosios invazijos į Europą dienos. Straipsnis idomus tuo, kad atskleidžia degamųjų medžiagų tiekimo paslaptį, kurios tokiu būdu negalėjo įspėti vokiečių didieji strategai ir vokiečių žvalgyba.

Redakcija

Stipriausia tvirtovė negali išsilaikyti, jei priešas yra techniškai stipresnis. Garsiausias senosios istorijos Trojos karas buvo graikų laimėtas, nes jie buvo išradingesni ir gudresni už priešą, nugalėję Trojos mūrus su savo mitologiniu mediniu arkliu. Po 3.000 metų anglų inžinieriai, darbininkai ir kariai įrodė, kad vokiečių technikų moderniausias į gynybos įrengimai nebuvo iki jų priaugę.

Kai sąjungininkai pradėjo ruošti invaziją į žemyną, prieš juos atsistojo sunkiausias problemos: kaip reikės po pavykusio pirmųjų dalinių išsikėlimo permesti žymesnes kariuomenės pajėgas ir jas aprūpinti milžiniškais kiekiais reikalingomis karo medžiagomis, t.y. kaip įrengti išlaipinimo ir iškrovimo vietą visam laivynui. Net ir pasisėkus tai įvykdyti, kaip bus galima užtikrinti kariuomenei ir oro laivynui reikiamą juūrumą, ty.y. kaip reikės greitai ir pakankamai pristatyti degamąsias medžiagas.

Yra žinoma, kad jau 1942 m., kai sąjungininkų generalinis štabas tik ruošėsi Šiaurės Afrikos invazijai, Winston Churchillis įsakė parengti dirbtinus uostus vakariniams Prancūzijos krantams. Generalinis štabas /Combined Operations/ suprojektavo plaukiojančius uostus, kurie buvo pagaminti Anglijoje ir nutempti per kanalą vilkikais. Pagaminti du milžiniški dirbtiniai miestai, kurių kiekvienas turėjo būti Gibraltaro uosto didumo. Vienas jų skirtas anglų pajėgoms, kitas - amerikiečių.

Ministerijose šis projektas gavo Mulberry vardą, ir šiuo vardu buvo pradėtas šis keistas moderniosios technikos kūrinys.

Kai Churchillis pasiūlė dirbtinių uostų projektą, jaunas admirolas lordas Louis Mountbatton vadovavo sąjungininkų žemyno, jūros ir oro laivynų pajėgų invazijos frontui. Anglijos ministeris skysto kuro aprūpinimui Geoffrey Lloyd pasiteiravo Mountbattoną, kaip reikės aprūpinti žemyne esančią kariuomenę kuro skystu kuru.

"Išveskite per kanalą kanalizaciją skystam kurui", pasiūlė admirolas.

Idėja atrodė fantastinė. Tačiau argi anglai neturėjo skysto kuro kanalizacijos tinklą visoje Anglijoje? Skersai ir išilgai visą kraštą buvo pvesti vamzdžiai, ir esant degamosios medžiagos reikalui, reikėjo ją gabenti iš kitur, te-

reikėjo atsukti kraną, ir skystas kuras veržesi laukan.

Norint degamasias medžiagas be tanklaivių ir be lėktuvų pergabenti per jūrą, reikėjo jų sistemą praplatinti. Šį uždavinį perėmė anglų - Irano žibalo draugijos vyr. inžinierius A.C. Hartley. Po štabo pasitarimo dviem dienom praslinkus, jis pristatė ministerijai savo projekta: išvesti povandeninį paprasto jūros kabelio storumo vamzdį nuo Anglijos iki Prancūzijos. Iš šio kabelio turi būti išimta šerdis, ir vienas anga turi tekėti skystas kuras.

Šios idėjos išbandymui užsakyta poros šimtų metrų ilguo kabelis.

Tylioje Tenzės upės dalyje pagamintas kabelis buvo išvyniotas iš pašto laivo "Alert". Išvyniojus jį buvo nustatytas, kad kabelis yra susiplojęs ir susipynęs kaip telefono laidas.

Ministeris užsakė didesniai bandymui dar 5.000 kabelio.

1942 naujų metų naktį buvo ištiestas pirmasis kabelis po Bristolio kanalo ir abipus kanalo įjungtas į skysto kuro kanalizacijos tinklą. Skystas kuras per kabelį tekėjo. Pirmasis vamzdis per vandenyną buvo nutiestas ir pavadintas "PLUTO" /Pipe Line Under The Ocean/.

Hartley pagamintas kabelis gavo vardą "Hais". Panašus H.A. Hammick, vyr. Birmes žibalo kompanijos inžinieriaus, pagamintas šiek tiek storesnis kabelis buvo pavadintas "Hamel". Abu kabeliai buvo pagaminti iš elastiško plieno ir ritinami milžiniškomis plaukiančiomis špulėmis.

Sitokia milžiniška špulė pradžioje buvo primontuota ant seno Royal-Navy laivo "H.M.S. Persephone". Ant jo buvo užvyniota daug mylių plieno vamzdžių, kuris plaukiant buvo nuleidžiamas į dugną.

Trumpiausias ruožas tarp Anglijos pietų kranto ir išleipimo vietos, kuria namatė sąjungininkai, - nuo Dungeness prie Dover ligi Boulogne - siekė 43 km. Tačiau kariuomenės vadovybė apskaičiavo, kad Boulogne gal ir nebūs tuoju užimta, tuo tarpu kai Cherbourgas galės būti anksčiau pasiektas. Atstumas nuo artimiausio Anglijos atsparos punkto iki Cherbourgo sudarė apie 160 km. Šią ruožą sutrumpinus ir vedant liniją per Isle of Wight susidarė vis tik 112 km. Sitokio ilgio kabelį užvynioti ant tokio laivo kaip "Persephone" buvo neįmanoma.

Inžinieriai tačiau rado išeitį: jie sukonstravo milžiniškas špules, kurių nereikėjo prie laivo primontuoti, bet traukti per vandenį. Šios špulės buvo pavadintos "Conundrum". Tokio plieninio vamzdžio pakankamam ilgiui užvynioti reikėjo milžiniškos 15 m skersmens špulės. Jos avoris siekė iki 1.500 tonų, tarsi, lygiai tiek, kiek ir kreiseris.

Keliom savaitėm praslinkus nuo invazijos į Prancūziją pradžios, kai tik buvo užimtas Cherbourgas, "Pluto" flotilija pradėjo darbą. Pažininkavo įvairaus tonażo laivai, pradedant 10.000 tonų jūros laivais ir baigiant vilkikais, kurie tempė conundrus. Iš lėto ritosi špulės - milžinai ir iš lėto skendė kabelis į jūros dugną.

Iš Southampton - Cherbourgą buvo nutiesta nemažiau kaip 16 vamzdžių. Užėmus Boulogne, dar 4 vamzdžiai nuleista dugnan-

Rugpjūčio 12 d. buvo svarbiausias akimirksnis: vyr.inžinierius įsakė Anglijos krante atidaryti ventilius ir paleisti degamąją medžiagą per vamzdžius. Alyva buvo sukonzentruota Liverpolio uoste ir iš ten perduota į pietų ir rytpiečių uostus. Iš čia tekėjo per kanalą. Netrukus Cherbourgas signalizavo, kad skystas kuras pasiekė kontinentą. Jis sruveno iš vamzdžių, lyg būtų benzino tankai čia pat buvę.

Pradžioje per dieną į Normandiją buvo perduodama 500 litrų, po to 1.000, 2.000 ir pagaliau 5.000. Juo greičiau ir toliau plito frontas, tuo platesnis tinklas buvo prijungiamas anapus kanalo. Boulogne buvo sujungta su Briuseliu, po to su Reino miestais. Kur tik buvo kontinente kovoje, "Pluto" pristatė benzina iš Anglijos tiesiai į tankus. Ir jeigu šiandien benzino kranas atsukamas Frankfurte, teka benzinai iš už 900 km - iš Liverpoolio.

Feldmaršalo Rundstedto žodžiais, jo niekas taip nestebina, kaip sąjungininkų sugebėjimas taip greitai pristatyti degamasias medžiagas į pirmąsias kovos linijas. Taip pat Anglijos visuomenė buvo nemažiau nustebinta, kai ši paslaptis buvo atidengta. Daug tūkstančių technikų, darbininkų, karių ir jūrininkų dalyvavo šiame darbe, nė žodžio apie tai neišsitarė. Ši paslaptis buvo išlaikyta be jokio Gestapo, be priverčiamų įstatymų ir ypatingos cenzūros. Tauta, kuri moka vertinti žodžio laisvę, supranta ir tylėjimo pareigą.

P A S A U L Y J E Į D O M U

UNIVERSITETAS LAIVUOSE. - Stokojant patalpų, Kielyje universitetas atidarytas laivuose. "Universiteto flotilija" sudaro trys laivai: "Sofia" 4.500 to talpos, "Barbara" 2.000 to talpos ir mažas pakrančių garlaivis "Hamburg".

IR KARSTAIŠ SPEKULIUOJAMA. - "Wiener Zeitung" praneša, kad Vienos juodojoje rinkoje spekuliuojama ne vien maisto produktais, brangenybėmis, rūkalais ir drabužiais, bet ir karstais, kurių kainos siekia iki 1.500,- RM.

MAŽU LAIVELIU PER ATLANTĄ. - Du kanadiečiai, Mark Charlton ir Peter Olfen, išsileidžia mažu 3,30 m ilgio laiveliu į kelionę per Atlantą iš Kanados į Angliją. Šį atstumą jie numatė perplaukti per 40 dienų, tačiau apsirūpino maistu trims mėnesiams. Mark Charlton imasi su savim ir motociklą, kuriuo po laimingo perplaukimo numato apkeliauti Angliją.

50 METŲ RONTGENO SPINDULIAMS. - Lapkričio 8 d. suėjo 50 metų, kai prof. Wilhelm Conrad Röntgen atrado dabar medicinoj plačiai vartojamus, atradėjo vardu pavadintus, spindulius.

HITLERIO MIRTIS OFICIALIAI PATVIRTINTA. - Oficiali britų žinių tarnyba po ilgų tyrimų praneša, kad Hitleris su savo žmona Eva Braun reicho kanceliarijos rūsyje balandžio 30 d. nusižudė. Hitleris, manoma, šovėsi į burną, o Eva Braun nusiūdijo. Jų lavonus Goebbelsas, Bormannas ir kiti buvę reicho kanceliarijos rūsyje išnešė į sodą ir ten, apipylę benzinu, sudegino.

VIEŠBUTIS ANT RATŲ. - Vokiečių miegamųjų ir vagonų-svetainių bendrovė "Mitropa" įsteigė Munchene pirmąjį viešbutį buv. geležinkelių miegamuosiuose vagonuose. "Viešbutis ant ratų" turi vienos, dviejų ir net trijų lovų "kambarius" - vagono skyrius. Panašūs viešbučiai dar įsteigti Frankfurte a/M ir Altonoje. Ši naujovė yra būtu trūkumo išdava.

"AR NEMATĖTE VAIKINO SU GUZIKU KEPURĖJE?"

/Pusvalandis Lietuvių Atstovybės Tübingenę
laukiamajame/

Tübingenas šiandien yra tapęs Württembergo mieste gyvenančių lietuvių kultūrinis centras. Ir ne tik württembergiečių lietuvių. Tübingene sutiksi žmonių, vargingai atkeliavusių nuo Hamburgo, Lübecko, Salzburgo ir kitų tolimiausių Vokietijos vietų. Ir pačiame Tübingene pas prancūzus yra radę ramią prieglaudą ne vienas šimtas mūsų brolių.

Viename name prie vyriausios gatvės yra susibūręs lietuviškasis centras. Čia yra Lietuvių Atstovybė Württemberge, mūsų konsulas, Lietuvių Sąjungos Württembergo apygardos valdyba, Liet. Raudonasis Kryžius.

Kas rytą 9 val. pasisuka raktas laukiamojo kambario durų užrakte. Vadinasi, prašom vidun, mieli lietuvininkai, kuriuos širyti traukiniai atnešė iš visokių kraštų.

Palengva atsiveria durys ir įlenda nedrąsiai žmogaus galva su apdėvėta žalia skrybėle siaurutėmis atbraiilomis. Galva žvilgt į dešinę, žvilgt į kairę, žvilgt žemyn, aukštyn.

-Aha, čia, regis, ir bus...

Paskui galvą pro duris įsiriti ir visas korpusas.

-Ar čia lietuvių atstovybė?

-Čia, čia, - prataria per prieškambarį bėgdama vikri mergaitė.

Dabar atvykęs jau nusiima žalia skrybėlė labai siauromis atbraiilomis ir tai iš kambario kambarin bėgiojančiai merginai atveria savo tikslus ir bėdas:

-Esame atvykę iš Meppen, geras tūkstantis kilometrų bus... Regit, aš bėgdamas per Rytpūsčius pamečiau savo sūnų... Vienas man sako, kad čia matęs vaikina su tokia pat skrybėle kaip manoji...

Margaitė dingsta greit kažkuriose duryse. Interesantai jos nejaudina: tiek ir tiek ji mato per dienas atvykusių iš visų kraštų. Ir ką ji gali žinoti apie vaikiną su medžiaginiu guziku kepurės viršuje...

Tuoju pro duris įvirsta vienas, du... penki... aštuoni... Visokių, ir su kepurėmis, ir be kepurų, su skrybėlėmis - didesnėmis ir mažesnėmis atbrailomis.

-Sveikas, collega. Idant žinotum - galiu pasakyti: tu priimtas.

Collega tuoj ranką kišenėn ir ištraukia cigarete. Vadinasi, už tokią naujieną verta duoti užrūkyti.

Greitai laukiamajame susipina visas gumurys studentų. Senajame universiteto mieste - Tübingene gal pirmą sykį studijuos tiek daug lietuviškojo jaunimo - visas apvalus šimtas. Pusė iš jų studijuoja mediciną. Kita - humanitarinius mokslus, techniką, teisę, ekonomiją, teologiją ir net filosofiją. Pasakytos visuose fakultetuose jau prasidėjo. Studijų kontingentų buvo per 200. Tačiau dalis "nusiėmė" per įstojamuosius egzaminus, o lygiai pusę medikų giltinė rovė dėl kontingento: mūsiškiams buvo nustatyta tik 50 vietų.

Nors čia ne mūsų namai - mes esame jau užsieniūs, bet dalis prancūzų zonoje gyvenusių studentų turėjo laimės išvažiuoti studijuoti dar į tolimesnius užsienius - Prancūzijon. Tokių buvo dvidešimt. Jiengavo Jungtinio Amerikos Lietuvių Fondo stipendijas ir studijuoja įvairias mokslo šakas. Vienas iš jų studijuoja dailę, viena - išraiškos šokį.

Studentų kamuolys sujunda, ir vienas bosu taria:

-Vyrai, einame į Wohnungsamtą.

Patekimas Tübingene į kambarį yra nemažai problema - patekti į universitetą...

Kitame kampe būrelis sprendžia meno problemas.

-Sakykite, ar tikrai Mikulekio su savo "Čiurlioniu" įsikuria Tübingene?

-Tikrai, tikrai.

-A, pašėlo... Žadėjo pas mus įsikurti, o dabar tame Tübingene...

Vienas piliėtis laksto po visus kambarius ir prailaukia ko spaudos. Jis negalys grįžti į savo kaimą be lietuviškos spaudos. Taip jau jam pasakyta. Kasot paauš ir vis dejuoja:

-Kad ir bile kokios gauč...

Vadinasi, dabar užtektų ir "bile kokios".

Atsimename, kai Lietuvoje tas klausimas truputį kitaip stovėjo. Ir ne "bile kokios" spaudos prenumeratos rinkėjus išprašydavo iš buto... Na, bet kaip jau ten buvo praeity, taip. Bet šiandien jau mes pasigendame rintos spaudos. "Bile kokios" turime jau, bet ir tos negalima gauti...

Atsivėrė durys ir įėjo du: vienas aukštas, kitas nedidelis, Gudresnieji tuoj apspito:

-Sakykite, kas naujo?

Vadinasi, ties žmonės kokias naujienas nešioja. "O gal koki gandonešiai?". Mano tie, kurie nepažįsta anų dviejų.

Ne, brol. Tai "Elta". Ji įsikūrė Eupfingene, netoli nuo Tübingeno. Žinoma, nėra jie vaikščiojantieji ruporai, kurie

kiekvienam į klausimą "kas naujo?" atidarytų savo plokštelės. Jie gamina spausdintus žinių biuletenius. Tai geri vyrai ir naudingi visiems nežineivoms, kokiais beveik visi mes šiandien esame.

Nuo šaltų rūkų paraudusiom ausim įsmunka vienas vaikiną. Ant galvos žalia skrybėlė su užkištu už šniūrelio barzdos muiluojamu penzeliu... O pati skrybėlė nusagstyta blekiniais ženkleliais. Vienas tuoj ir prisistato prie vaikino:

-Sveikas, regis, iš Tirolio? Sakykite, kaip ten reikalai?

"Kalnietis", pasirodo, gyvenęs vos už aštuoniolikos kilometrų. Glamžo skrybėlę tarp rankų ir kosti... "os blekutės ir suklaidina žmogų...

Dvyliką valandą nutilo čerškėjusios rašomosios mašinėlės, ir žmonės staiga dingę iš kambarių, taipgi ir marga publika iš prieškambario. Nė gyvos dvasios. Visi išbėgo ieškoti maitnasties. Svarbus dalykas. Sako, be duonos miršta ir idėjos... O ką jau žmonės.

Alb.V-nas

P O L I T I N Ė A P Ž V A L G A

Prez.Trumano užsienio politikos 12 punktų visame pasaulyje sutikta su dideliu pritarimu. Ministeris pirm.Attlee pareiškė, kad Anglija visomis savo jėgomis prisidės prie tų punktų įgyvendinimo.

Praėjusią savaitę buvo gausu politinių kalbų, kurias pasakė didžiųjų valstybių vadovaujantieji vyrai. Attlee, išvykdamas į Vašingtoną tartis dėl atominės energijos, pareiškė, kad bus aptarti ne tik atominės energijos, bet ir visi gyvybiniai tautų sugyvenimo ir karo pasekmių klausimai. Pažodžiui Attlee pasakė: "Norime tokio pasaulio, kuriame ir mažos tautos galėtų laisvai gyventi ir tvarkytis pagal savo norą." Tą pačią dieną, XI.8, prez.Trumanas pareiškė, kad bus tartasi vien atominės energijos reikalu. Matomai, dėl pasitarimų turinio iš anksto nebuvo susitarta. Pasitarimai, kaip pranešama, jau prasidėjo vienoje amerikiečių jachtoje netoli Vašingtono. Apie pasitarimų kryptį galima spėlioti iš dalyvių sudėties: be prez.Trumano, min.pirm.Attlee ir Kanados min.pirm.Makenzi - Kingo, dalyvauja Anglijos pajėgų vyr.štabų atstovas gen.Kross - atominės bombos klausimais specialistas, gen.Schuff, britų admiraliteto misijos pirmininkas Amerikoje, lordas Halifaksas ir JAV generalitetas.

Anglijos užsienio reik.min.Bevinas, kalbėdamas Žemuosiuose Rūmuose, pareiškė, kad taikai išlaikyti ir prez.Trumano paskelbtiems 12 punktų įgyvendinti Anglija visas savo jėgas pridės prie JAV jėgų. "Norėtume", pasakė Bevinas, "kad mūsų norai būtų įgyvendinti taikos keliu. Prieš agresorius mes esame pasiruošę ir pakankamai pajėgūs kiekvieną užpuolimą atremti."

Bolševikų revoliucijos dieną, XI.7, Churchillis Žemuosiuose Rūmuose pasakė kalbą, kurioje dėkojo raudonajai armijai

už pagalbą, nugalint bendrą priešą, pavadino rusus draugais ir išgelbėtoja, su kuriais, esą, norėtų gyventi amžinoje taikoje.

Sąryšų su spalio revoliucijos sukaktimi, Maskvoje įvyko iškilmingas aukščiausio sovieto posėdis, kuriame Molotovas pasakė programinę kalbą. Iš pradžių jis palietė SSSR rolę šiame kare. "Karas su Vokietija ir vėliau su Japonija buvo bandymas SSSR ir jos draugų. Rusų galybės nesuardė ir dideli medžiaginiai nuostoliai pirmaisiais karo metais. Sovietų liaudis ir raudonoji armija pasirodė galinti pakelti visus jai statomas sunkumus ir pajėgs juos ir ateityje nugalėti. Jeigu ne SSSR, visa Europa būtų vokiečių pavergta. SSSR sąjungininkai atėjo tik tada, kai vokiečiai buvo sumušti ir traukėsi atgal. SSSR įstojimas į karą prieš Japoniją veikė perbloškiančiai ir Japonija bematant kapituliavo. Tautų išlaisvinimas ir demokratijos išgelbėjimas turi būti pirmoje eilėje dėkingas SSSR pergalei." Toliau Molotovas pabrėžė, kad "nieku nepateisintas šiuo metu vykstantis ginklavinis lenktyniavimas. Atominė jėga turėtų tarnauti užbėgimu už akių agresijoms ir taikos apsaugai. Todėl pasaulyje negali būti šios rūšies paslapčių. SSSR neturi jokių interesų blokų kūrime ir susigrupavime, kuriuos dabar daro vakarų valstybės. Blokų ir susigrupavimų istorija moko, kad jie tarnauja fašistinio elemento atsigavimui. Todėl SSSR turi būti ypatingai budri tų blokų atžvilgiu, stovėdama savo ir kitų tautų sargyboje. Daugelis kraštų, kurių rolė būsimajai Europai bus žymi, iš fašistinio nusistatymo pasuko į demokratinį kelią, arba teisingiau neva į demokratinę pusę. Mes sveikiname šį posūkį ir mūsų pareiga paremti tuose kraštuose tikrai demokratinį elementą. Nenurimsime, kol Europoje neišnyks paskutiniai fašizmo pėdsakai. Šiuo metu yra bandoma SSSR su anglo - saksais sudarytoji karo meto santarvė. Jau užsienių reikalų ministerių konferencija yra aliansas šiuose santykiuose, bet tantos mokėjo susitarti visais klausimais ir, noro turint, gali susitarti ir dabar. Dabar yra įkurta nauja institucija - Jungtinės Tautos. Bet ši lyga neprivalo būti panaši į buvusią Tautų Sąjungą ir negali patapti įrankiu kurios nors vienos didžiosios valstybės, nes tai turi tikslo užviešpatauti pasaulį. Visos karą laimėjusios valstybės turi bendradarbiaudamos vienos užtikrinti pasaulio taiką. SSSR bus čia ramsčio visų taiką mylinčių kaimo tautų."

"Trijų metų karas išbandė SSSR ir ji su garbe išėjo nugalėtoja. Niekas nemagalės tokios tautos. SSSR autoritetas po karo smarkiai pakilo. Visa mūsų visuomenė yra vieningas vienetas, ko negali būti jokiame kitame krašte, pačialintame klasėmis, kur vyksta žmogaus išnaudojimas žmogumi. Mūsų armija buvo puikiai pavaigydyta, aprenpta ir aprūpinta. Mūsų organizacija, kolchozai, šachtos yra tikro demokratizmo žydėjimas. Jokioje kitoje šalyje nieko panašaus atsitikti negali. Parlamentarinė demokratija skiriasi nuo liaudies demokratijos. Parlamentarinėje demokratijoje galima įžiūrėti bandymai fašizmo atsikūrimui. Žodžio, asmens ir spaudos laisvės ten duoda progos fašizmo tarnams vesti propaganda už

fašizmo atkūrimą. Į mūsų sąstatą įsijungė naujos teritorijos. Vakarinė Ukraina ir vakarinė Baltgudija pagal sutartį su Lenkija susijungė su likusia tų tautų dalimi. Lygiai taip vakaruose buvo prie SSSR prijungta Karaliaučiaus sritis. Prarastos Baltijos valstybės vėl įjungtos. Mes turime atkreipti visą dėmesį į naujas teritorijas ir padėti toms tautoms sustiprėti, nes tas yra reikalinga mūsų tėvynės saugumui. Taip pat mes gavome Kurilų salas ir Pietų Sachaliną. Mes neišleidžiame iš akių ir reikalausime savo teisių Mandžūrijoje ir Port Arthure. Mes turime dirbti intensyviai ir mūsų krašto apsaugai, stiprinti raud. armiją ir laivyną. Pas mus nebus bedarbių. Atominė energija yra pirmieji reikšmės mūsų technikos pažangai. Priešas mus sutrukdė, bet mes pasivysime prarastą ir pasieksime savo. Pas mus ir atominė bomba ir daug ko kito. Mes dirbsime pastovios taikos išsaugojimui pasaulyje. Tam reikalui mes norime bendradarbiauti su visomis valstybėmis. Mes gyvename valstybių sistemoje, kuriose fašizmas dar neišnaikintas ir todėl mūsų pareiga atydžiai sekti savo krašto saugumą."

Prancūzijoje gen. de Gaulle lapkričio 6 d. perdavė valdžią susirinkusiam po 6 metų parlamento pertraukos steigiamajam seimui. Buvo manoma, kad seimas paves de Gaulle sudaryti vyriausybę, bet paskutiniai pranešimai sako, kad yra kai kurių sunkumų. Socialistų ir katalikų partijos pareiškė sutinkančios dirbti visų trijų partijų /reiškia - ir komunistų/ koalicijoje, komunistai gi pareiškė bevilytų dirbti vien su socialistais.

Artėjant rinkimams Balkanų valstybėse, Ispanijoje ir Portugalijoje pasitaiko neramumų ir išsišokimų, daugiausia, kaip pranešama, komunistų sukurstyti. Vengrijoje rinkimai jau pasibaigę Rinkimus laimėjo smulkiųjų savininkų /ūkininkų/ partija. Pagal ankstyvesnį susitarimą vyriausybė bus koalicinė, sudaryta iš visų partijų atstovų.

Visoje Europoje vyksta karo nusikaltėlių teismai. Be Nürnbergo proceso, Vengrijoje nuteistas mirti nuo 1941 m. buv. min. pirm. Bardossy, traukiamas teisman "Tautinio atgimimo" partijos pirm. ir buv. min. pirm. Imredy ir kiti. Buv. Slovakijos prez. Dr. Tiso sąjungininkų išduotas Čekoslovakijai. Anglai atidavė Jugoslavijos vyriausybei nuteisti buv. min. pirm. Nedičą ir kitus. Buv. Suomijos prez. Rysto Rytį ir 6 kiti politikai lapkričio 15 d. stos prieš teisną už karo paskelbimą Sovietų Sąjungai. Belgijoje suimtas Dr. Elias, "flamandų Lavalis", taip pat Ispanijos bus išduotas nuteisimui Leon Degrelle. Italijoje nuteistas iki gyvos galvos kalėti gen. Roata, kuris pabėgo. Sąjungininkai paskelbė 15-tą karo nusikaltėlių sąrašą, kuriame yra 465 italai ir bulgarai.

Kinijoje neramumai nesiliauja. Kovoje su komunistų kariuomene, kuri stengiasi atkirsti kelią kinų kariuomenei į Mandžūriją. Vieną dieną kinų kariuomenė turėjo 17.000 žmonių nuostolio. Javos salėje prieš japonų sukurstytus čiabuvių pradėta artilerijos ugnis ir panaudoti bombonešiai.

Ž I N I O S I Š T Ė V Y N Ė S

VYKSTA SOCLENKTYNĖS. - Vilniaus radijo pranešimu, sąryšy su spalio revoliucija visoje Lietuvoje vykstančios įvairios varžybos, soclenktyinės ir pan. Klaipėdos malūno dir. Trečiokas planą išpildęs 130 %, kojinių fabrikas "Pakaita" Vilniuje viršijo planą ir t.t.

RAŠYTOJŲ SUVAŽIAVIMAS. - Vilniuje spalio 25 d. įvyko pirmasis Lietuvos rašytojų suvažiavimas. Dalyvavo nemažai ypač jaunų, pradedančių rašytojų. Platų pranešimą padarė K. Korsakas - Radžvilas ir kiti. Buvo smarkiai puolami senieji rašytojai, kaip neaktyvūs. Iš senesniųjų dalyvavo šie rašytojai: A. Vienuolis, J. Grušas, S. Čiurlionienė, A. Miškinis ir kt.

Tekstilės fabrikas Panevėžyje. - "Pravdos" pranešimu, Panevėžio mieste įrengtas ir pradėjo darbą tekstilės fabrikas. Išleisti į rinką pirmieji tūkstančiai metrų aukščiausios kokybės medžiagos liaudžiai aprengti.

LIETUVIŠKOJI ENCIKLOPEDIJA. - Lietuviškosios Enciklopedijos leidimas vyksta toliau. Jau pasirodė pirmasis sąsiuvinis. Redaguoja Antanas Venclova, kuris taip pat yra ir "Tarybinio Archyvo" redaktorius.

APRŪPINIMAS SĖKLomis. - Pravedama didelė akcija už apsėjimą bent dviejų milijonų hektarų žemės. Šiam tikslui yra sudaryti specialūs sėklų fondai, kurie pirmoje eilėje aprūpinami sėklomis naujakurius raudonarmiečius. Reikia pastebėti, kad vien be Vilniaus krašto sėjamos žemės plotas Lietuvoje siekia tris milijonus ha.

TRŪKSTA MOKINIŲ GIMNAZIJOms. - Vilnieje veikia dvi lietuvių gimnazijos - pirmoji ir antroji, - kuriose mokosi 178 mokiniai, daugiausia svetimtaučiai.

VEIKIA ŽEMAIČIŲ TEATRAS. - Žemaičių Teatras Telšiuose pradėjo plačiai veikti ir jau davė net keturias premjeras. Teatro meno vadovu yra N. Bernotas. Teatras turėjo gastrolių Klaipėdoje, Kretingoje, Plungėje, Varniuose ir kitur.

MUZIKNIS GYVENIMAS. - Tarybų Lietuvoje veikia dvi valstybinės konservatorijos ir keletas viduriniųjų muzikos mokyklų. Vilniaus valstybinė konservatorija ruošia naują muzikų kadrą penkiose klasėse: pianino - vargonų, vokalinė, orkestro, kompozicinės teorijos ir choro dirigavimo. Konservatorijoje mokosi 180 mokinių. Prie konservatorijos yra ir muzikos mokytojų mokykla ir 10 metų muzikos mokykla.

K R O N I K A

PRANEŠIMAS "APŽVALGOS" SKAITYTOJAMS. - Mūsų leidinys pirmoje eilėje yra skiriamas lietuviams, gyvenantiems šiose vietovėse: Nürtingene, Neuffene, Kirchheime, Weilheime, Oberlenningene ir Unterlenningene. "Apžvalga" tuo tarpu bus išleidžiama dekadomis, tris kartus per mėnesį: 10, 20 ir 30 d.d. Stengsimės, kad laikraštėlis būtų reguliariai pristatomas į visas vietas. Šiuo tikslu redakcija kiekvienoje kolonijoje turės savo atstovus, kurie bus paskelbti sekančiame "Apžvalgos" numeryje. Per atstovus bus galima gauti mūsų leidinį, jiems bus galima įteikti "Apžvalgai" skirtus rankraščius /straipsnius, korespondencijas/ ir kt.

LIETUVIAI BURIASI. - Nürtingeno apylinkėse lietuvių skaičius diena iš dienos didėja. Visiškai neseniai naujas lietuvių būrys apgyvendintas Unterlenningeno vietovėje. Paskirai imant lietuvių gyvenama šiose vietovėse: Weilheime - 450, Kirchheime - 260, Oberlenningene - 240, Nürtingene - 229, Neuffene - 216 ir Unterlenningene - 160. Bendrai imant, Nürtingeno apylinkėje gyvena 1.555 lietuviai. Mūsų tautiečių globa rūpinasi UNRRAs skyrius Nr. 513, kurio direktoriumi yra prancūzas p. R. Maingebot.

NAUJOJE LIETUVIŲ KOLONIJOJE. - Lygiai prieš mėnesį į Nürtingeną suvažiavo virš dviejų šimtų lietuvių iš Geislingeno/Steige, Gmündo ir Backnango stovyklų. Atvykusieji, karinės valdžios patvarkymu, buvo patalpinti privačiuose butuose. Įsikūrimo dienos buvo sunkokos, tačiau atvykus UNRRAI pamažu padėtis gerėjo. Lietuvių reikalams tvarkyti, kol nebuvo išrinkta Lietuvių Sąjungos skyriaus valdyba, sudarytas komitetas, kuriam vadovauti ėmėsi dipl. ekon. A. Aglinskas. Lapkričio 6 d. įvyko Lietuvių Sąjungos Nürtingeno skyriaus steigiamasis susirinkimas, kuris išrinko šios sudėties valdybą: Dr. inž. Baublys, R. Jurgulis ir V. Nenortas; gyd. Guobienė ir E. Eringis. Revizijos komisijon išrinkta: H. Andriuškevičius, Kapočius ir Kačinskas; kandidatais - A. Draskinis ir J. Sadauskas. Išrinktas ir garbės teismas šios sudėties: plk. K. Pažemėnas, Dr. Nasvytis ir dipl. ekon. A. Aglinskas; kandidatais - B. Rutkūnienė ir S. Jauniškytė. Naujoji valdyba žada energingai imtis darbo. Jau organizuojama mokykla, džazo orkestras, atgaivins veiklą skautai, kurių eilės Nürtingene padidėjo, pradės veikti, Dr. inž. Baublio vedami, šoferių kursai, kurių metu bus paruošta šios srities amatininkų. Stovyklos gydytoju yra Dr. K. Aglinskas, kuris kartu yra ir Liet. Raudonojo Kryžiaus atstovas.

VEIKIA BENDROJO LAVINIMOSI KURSAI. - Nürtingeno lietuvių valgyklos patalpose lapkričio 6 d. atidaryta bendrojo lavinimosi kursai - liaudies universitetas. Kursų vedėju yra plk. K. Pažemėnas, kuris ir skaitė įžanginę paskaitą tema "Mokslo klasifikacija". Kursų paskaitos vyks kartą per

savaite, antradienis. Numatytos šios paskaitos: dipl. ekon. A. Aglinsko - "Ekonominė geografija", dipl. agr. Vyt. Aglinsko - "Gamtos mokslas: augalai", dipl. teis. A. Pras-kinio - "Nusikaltimas ir bausmė", Dr. geofiz. P. Mažeikos - "Baltijos jūra ir jos ordė", dipl. ekon. K. Pažemėno - "Ekonominės doktrinos" ir "Prakių mokslas", dipl. teis. L. Vrubliausko - "Teisė ir moralė", B. Butkūno - "Valios reikšmė žmogaus gyvenime", Dr. Nasvydė - "Uminės infekci- nės ligos ir kovos su jomis" ir "Robertas Kochas ir tuber- kuliozės problema", dipl. inž. Dr. Šaublelio - "Lietuvos moto- rizacija" ir "Atominė energija".

"ČIURLIONIS" ANSAMBLIS KELIASI. - Plačiai lietuvių ir sąjun- gininkų karių tarpe išpopuliarėjęs lietuvių tautinio mo- no ansamblis "Čiurlionis", kuriam vadovauja energingas muzikas A. Mikulskis, artimiausiu laiku persikelia į Tū- bingę. Iki šiol ansamblis, kurio sastata sudaro apie 50 asmenų, naudojosi prancūzų kariuomenės generolo globa vie- noje gražiojo vietovėje netoli Bodeno ežero. Šia proga ma- lonu pastebėti, kad ansamblis iki šiol lietuviams ir są- jungininkų kariams surašė apie 30 koncertų. Daugiausia koncertuota buvo prancūzų kariams.

LIET.S-GOS SKYRIŲ PIRMININKŲ SUVAŽIĖVIMAS. 4 Lapkričio 17 d. Tūbingene įvyksta Lietuvių Sąjungos Württembergo apygar- dės skyrių pirmininkų suvažiavimas. Suvažiavime, be kita ko, bus aptariami Lietuvių Sąjungos Württembergo apygardos organizaciniai reikalai, skyrių veikla, skyrių pirmininkų pranešimai apie nuveiktus darbus; bus svarstoma Lietuvių Sąjungos įstatų papildymo ir pakeitimo klausimas. Centro valdybos atstovas, apygardos valdybos pirmininkas ir kt. padarys pranešimus.

ORGANIZUOJAMI SKAUTAI. - Sąjungininkams per UNRBAos organi- zaciją pageidaujant ir remiant, Vokietijoje esančių užsie- niečių karo tremtinių tarpe vėl atgaivinus skautų vei- kimas. Visu sparčumu pradėta organizuoti ir lietuviai skautai, kuriuos pažadėjo remti ir Liet. Raudonasis Kry- žius. Lietuvių skautų sąjudžiui Vokietijoje vadovauja vyr. sktn. K. Palčiauskas, vyr. sktn. Kuprijonis, vyr. sktn. Bar- niškaitė ir kiti. Žinomi Lietuvos skautų vadai Württem- bergo sričiai yra įsteigtas laikinas organizacinis skau- tų Tauto Stabas Tūbingene, kuriam vadovauja sktn. Dania- sevičius. Laikinoji stabo būstinė - Tūbingen, Hoehingstr. 14 /sktn. Vilūnienė/.